

PROSTOR IMA OBOJE - *tako vdih* *kot spomin*

Robert Klun je izjemen arhitekt, vizionar, ustanovitelj projektantskega in arhitekturnega biroja Magnet Design. Najemajo ga znana imena slovenskega in tujega prostora. Dr. Lucija Mulej je sociologinja, publicistka, pisateljica, antropologinja in filantropinja z izjemnim posluhom za medčloveške odnose in tudi za prostore onkraj vidnega.

Gospod Klun v sami osnovi arhitektovega poslanstva je verjetno ljubezen do prostora – toda kaj še pomeni biti arhitekt? Ali gledate svet skozi črte in oblike?

Vsaka oseba ima svoje poslanstvo in moje je, da imam rad prostor, oblike in spoj tradicije z novostmi. Energija in odzivnost sta ob spremljavi našega dela in projektov tisti silnici, ki nas nadgrajujeta z vsakim novim naročnikom in projektom. In to 'našo' energijo vsak od nas predaja, vrača v okolje. Črta, ki jo vlečem po praznem listu papirja, se zgodi z namenom. Namen je vedno povezan z energijo in osebo, ki je s to črto povezana. Sem prizemljen človek. Vsaj sam tako mislim o sebi. Verjetno zaradi čudovite družine, staršev, ki so poskrbeli, da je povezava glave in rok edino, kar mi bo v življenju dano in na kar se lahko zanesem, ostajam v sebi preprost. In te danosti razvijam in plemenitim vsak dan. Naša družina izhaja iz poštenosti in spoštovanja do vseh. Obrtništvo in samo delo je v naših genih. Arhitekti smo obrtniki, ki pišemo zapise poetike prostora. Leta 1974 smo se vrnili iz Nemčije, kjer sem se rodil. Odkar pomnim, smo v našem domu imeli obrtno delavnico in prijatelje arhitekta ter oblikovalce. Oče je začel oblikovati in izdelovati oblazinjeno pohištvo KLUN. Sam sem že kot deček veliko časa preživel v delavnici, občudoval procese dela, odnose in se naučil šivati, oblikovati, kreirati in spoštovati materiale ter jih preoblikovati. Vse to je vplivalo na realen in trezen pogled na svet, četudi rad hodim po robu razumljivega oziroma stopam izven vidnega in znanega, ohranjam jasne vrednote. Ne mislim, da je to edino prav, in ne razmišljam, kaj si mislijo drugi. Meni je to blizu in v povezavi kreative, razuma, funkcionalnosti in estetike se rojevajo moji pogledi na delo, dizajne, pohištvo in arhitekture prostorov, dimenzij in objektov. In tako sem se srečeval z idejami in njihovo realizacijo in zares so mi pot prekrizali številni zanimivi in visoko realizirani ljudje.

Ste bolj arhitekt, snovalec, podjetnik ali vizionar?

Pravzaprav sem in moram biti oboje, vizionar in podjetnik, če želim na trgu preživeti. Vodim dve podjetji, družinsko podjetje Oblazinjeno pohištvo Klun ter projektantsko arhitekturni biro Magnet Design, ki se močno vpenja v širša družbena vprašanja prihodnosti prostorov. Sam prostor dojemam kot živo formo, ki jo posameznik zapolni s seboj: z lastnimi čustvi, idejami, spomini in vizijami za prihodnost. Z ekipo sodelavcev skušamo prepoznati, kaj si naročnik želi, po čem hrepeni in kam ga vodi pogled prihodnosti. Zato sem v tem pogledu vse naštet: arhitekt, snovalec in vizionar. Podjetništvo pa je v krvi moje družine in pot podjetnika je lepa, a večkrat nejasna, strma, a sočasno polna pustolovščin.

Lucija, vi niste tipična znanstvenica, v slovenski prostor vedno znova poskušate vnašati drugačnost – kaj vas žene, da, kot pravite, povezuje nepovezljivo?

Verjetno drugačna otroška biografija, specifične življenjske preizkušnje in s tem drugačni uvidi. Spoznanja, kako nas lahko

okolica določi, dviguje ali skuša potlačiti, sem opazovala z budnim očesom antropologinje, kar sem postala čez leta. In globina uvida v človeški fenomen je vselej tlakovana z neko katarzo ter s sposobnostjo preseganja notranjih viharjev in strasti do ustvarjanja in spreminjanja tistega, kar je gnetljivo in kar kliče po spremembi. In ja, v knjigah On-kraj raz-kritja, Heroji in Pogovori z Erosom dozorevam kot človek, kot oseba in ženska. In moja vibracija se nadgrajuje, saj je sprememba del razvoja. S seboj se imam zelo lepo in znam paziti na svoje srce, o čemer pišem v zadnji knjigi Pogovori z Erosom, ki mi je posebno blizu.

Verjetno drži, da za določene umske in literarne preboje potrebujemo eksistenčne, izkustvene imprinte. Občutke na lastni koži, v lastni duševnosti in v biti, ki so za nas neponovljivi in neprecenljivi. Povezovanje nepovezljivega pa je tradicionalna unio mystica – pot popolnosti, ki ni nikdar končana. Vselej je v nastajanju, saj obstaja samo ena popolnost. In to je popolnost trenutkov – ko se zagledamo v daljino morja in prepoznamo, kje smo tukaj in zdaj. In trenutka že ni več; a zopet se rodi nov trenutek, saj smo sestavljeni iz njih. Saj so preteklost, sedanost in prihodnost le koncepti našega umrljivega uma, onkraj katerega obstajata le čistost in ljubezen. Čistost srca in moč naše namere odločata in odločita o domala vsem. In ko se nam takšna spoznanja razkrijejo, začnemo povezovati dele sebe, ki so bili dotlej neenoviti in ločeni. Ustvari se intenzivna alkimija srca in duše – zavesti in nezavednega. Takrat šele zmoremo prepoznati lastne sence in jih integrirati v svetlobo. In čista svetloba ne oddaja senc ... Tako se poleg racia rodi mystica in največja mistika je transcendenca ljubezni. Je primarno počelo ustvarjanja, ki je čista luč in ta se le daje. Zato je sodba ali rabsodba vselej del

dualnega; a ko se predamo enosti, še globlje razberemo in opazujemo vsa neskladja in parcialnosti, a se jim ne pustimo zmešati in ujeti. S sprejemanjem raznolikih pojavnosti življenja negativni naboj nevtraliziramo. In ko delam s podjetniki in gospodarstveniki, vnašam te utrinke in skušam spajati duhovni kapital z materialnim.

Ste bolj znanstvenica, terapevtka, pisateljica ali podjetnica?

Sem le človek na poti, vse bolj ponižno opazujem mozaike in barve življenja, ki se odpirajo pred mojim očmi. Sem pa odraz mnogih barv in nians teh odtenkov, zato se pretakam čez medije, kot so govorjena in pisana beseda, misel ter sočutna bližina, ki lahko daje uteho in zdravi. Združujem veliko vrst pojavnosti in učenje me neskončno osrečuje.

Gospod Robert Klun, uspelo vam je na natečaju EXPO2020 DUBAI, prebili ste ravni, ki so dane redkim arhitektom in oblikovalcem. Prav tako ste pomagali številnim Slovincem, ki tam že ustvarjajo. Imate morda svojo formulo uspeha?

Menim, da tu ni kakšne skrivnosti ali magične formule. Delo, delo in še enkrat delo, ki je podprto z veliko pozitivne energije in dejstvom upati si. Veliko je dela in predanosti tako projektom kot naročnikom. Z njimi skušam ustvariti takšne ambience, v katerih bodo lahko realizirali osebna doživetja. Želim, da se znotraj in zunaj njih počutijo izpolnjene. Človek se mora v prostoru, ki ga zanj načrtujem, počutiti takšen, kot je. Pristen in sprejet. Želim, da v prostoru diha. Zato so dizajni funkcionalni. Celoviti. Trudim se dosegati spoj oblik, materialov in vizije tako naročnika kot nas v projektantskem in arhitekturnem biroju Magnet Design, kjer prevajamo želje in vizije v načrte, oblike, barve in okuse. Uigrana ekipa šteje največ in trudim se, da s sodelavci in sodelavkami delujem ubrano in živo. Tudi prostor ima okus in vonj ter je, kar je ključnega pomena, ustroj sinergije vseh elementov, ki rodijo specifično energijo prostora. Morda je vse naštetu prispevalo k izboru za natečaj EXPO. Drži, odpiram vrata Slovincem in slovenskemu gospodarstvu. To mi veliko pomeni, saj je del

mene in naše tradicije. Prepoznati vrednost mojega dela in vseh naporov, ki jih vlagam, ni takojšnja, a je igra na daljši rok z arhitekturo kot spojem vseh napredkov in vseh strok. In ko bomo prepoznali, da lahko s takšnimi projekti Slovenci zmoremo tudi v 'mojem zalivu' pustiti pečat, nam bo vsem lažje. Tako kot povsod drugod je tudi v arhitekturi včasih preveč obljub in marsikdo pozabi na pomoč, ki je bil deležen pri svojem napredku.

Kako bo pandemija spremenila doživetje prostora in človeka v njem? Gospod Klun, že pred leti ste se lotili zanimivega projekta t. i. antibakterijske celice – kot bi slutili prihod novega virusa ...

V projektantskem in arhitekturnem biroju Magnet Design smo že pred časom oblikovali modele oziroma dizajne, ki tudi v javnem prostoru omogočajo diskretnost. S kapsulami oziroma antibakterijskimi celicami, v katere se lahko zaprete, dosežete zasebnost na letališču, v podzemni železnici, bolnišnici in drugih javnih prostorih. Ti novi dizajni omogočajo zasebnost, v njih najdete delček svojega miru. Prepričan sem, da se bo relacija med osebnim prostorom in javnim postopoma odražala tudi v arhitekturi. Tukaj imam v mislih zlasti nov koncept intimnosti, ki ga bo javni prostor počasi oblikoval. Covid-19 nam je vsem dal v razmislek tematike konkretnega, posamičnega in ideje o sebi in vseh, ki sestavljajo naše dni, se na novo vrednotijo. Ocenjujem, da je pokazal našo krhkost; in takšna je tudi arhitektura: v vsej svoji mogočnosti je krhka in občutljiva. Veliko prenese, a moramo znati začutiti vse njene vidne in potencialne domete in dimenzije. To krhkost sem že pred letom dni vpisal v projekt antibakterijska celica, ki ga razvijam s strokovnjaki in sodelavci za sodobnega uporabnika. Seveda si takrat nisem predstavljal, da bi se lahko potreba po takšnih kapsulah lahko tako hitro pojavila.

Lucija, kako epidemija po vaše spreminja doživetje osebnega in psihičnega prostora?

Epidemija je prišla kot neizprosna učiteljica in kot priložnost. Sama delam na trgu samostojno že leta; razvila sem programe menedžmenta osebnosti, v katerih povežem antropološka in psihoanalitska znanja z znanji medicinske hipnoze; to, kar je bilo možno opazovati v tem velikem covidskem svetovnem eksperimentu, je primarno pojem nevroplastičnosti. Če poenostavim, le-ta nazorno prikazuje, kako se naša nevrološka slika spreminja s spreminjanjem okolice. In covid je dal priložnost, da odpremo vrata esenci, torej bistvu vsega. Hedonizem brez kompasa je nevaren, bogatenje brez sočutja prazno, dušo pa uničujeta tako ošabnost kot napuh. In čas pred epidemijo je bil za mnoge napihnen umetno; zdaj so se pretirani apetiti manjšine prizemljili, rodila se je neka drugačna kakovost zavedanja, ki opozarja na dotakljivost prav vseh. Omnipotentnost covida je zamajala celotno svetovno ekonomijo. Ontološka varnost je padla. Zavedamo se, kako zelo smo ranljivi. Kako je čas relativen. In življenje kratko. In ob takšnih šokih so se

Ljudje pripravljene učiti in prilagoditi. Veliko delam s podjetniki in vrhunskimi strokovnjaki: vsi so na krizo odgovorili z novimi idejami in uvidi. Torej, spremenilo se je veliko stvari, a globoka sprememba, na primer sprememba gestalta, zahteva trajnejšo poliranje fines značaja. Zaenkrat smo stabilni. S spominom na možnosti zapiranja in blokad, ki jih je nakazal covid. Kar je za korekcijo ekscesnih identitet dobro. Je kot vzgojna tehnika, kot Damoklejev meč, ki nakazuje aktualno možnost, da skrenemo, sočasno pa, da se podoben scenarij biohazarda lahko nenajavljeno ponovi v isti ali drugačni obliki ...

Kako razumeta pojem psihičnega in fizičnega prostora? Ali ima prostor dušo? Ali ima prostor spomin?

ROBERT KLUN: Arhitektura je okamenel zapis časa, prostora, sentimenta polnosti ali praznosti trenutkov. Prostor s svojo enigmo sprošča esence: prostori poljubov in ljubezni žarijo drugače. Sence, vonj, svetloba, sevanje in okus, ki ga prebudijo, so tisti vrhunec, ki ti ga arhitektura preda, ko jo začutiš in občutiš. Je odgovor na globino občutja, ki ga prostor po sebi poraja. Prostor smo ljudje in taista praznina kot potencial v zapisu kreacije spaja praznine, ki jih nosimo v sebi. Tako kot praznina je tudi tišina medij prostora in zvok glasnik obeh. Kako začutimo prostor in kakšen odmev ustvari prek naših čutov? Ko najdeš pravi prostor, odkriješ, kako bi mu vdahnil žar. In ko ga tako soustvarjaš, bi ga nadgrajeval še naprej, da zasveti v svoji polnosti. Popolnosti praznine in tišine obenem. Prostor pa ima oboje, tako vdih kot spomin.

LUCIJA MULEJ: Seveda ima prostor oboje in še kaj več. Kvantna znanost, ki se pogosto uporabi in citira, nakazuje bitnost subatomskega sveta, ki v povezavi s prebujeno zavestjo spreminja prostore in čase. Ker to, kar nas kvantno uči, je teorija valov, ne fiksacija delcev, ki je Newtonova domena. Kar pomeni, da se emocije vtisnejo v eter in da določene oblike spodbujajo rast, spravo, medtem ko druge vzbujajo drugačna občutja, o čemer veliko razglablja sveta geometrija z zlatim rezom in primarno obliko, ki je krogotok celovitosti in pretočnosti. In resnica je, da sta obe, Newtonova in Einsteinova relativnostna koncepcija časa in prostora, sočasno veljavni in možni. Razliko igra le naša prebujena zavest, saj ko smo ozaveščeni, dojemamo te nevidne ravni v času in prostoru. In seveda ima prostor spomin: ko delam svetovanja in terapije, par na primer vprašam, na katerem mestu doma se pogosto pripravijo ter kdaj in o čem največkrat potekajo debate, ki vodijo v prepire. Tako kot je avtomatika delujoča v zavestnem delu uma, je še močnejše v singularnem, nezavednem delu. Prepri je včasih le uravnavanje naboja, ki ga par prinese v prostor. Sočasno pa lahko prostori generirajo tenzije in slabo vplivajo na kolektivno zavest – svoje dame moški verjetno ne bo na prvi zmenek peljal na ekskurzijo v Auschwitz. In dama svojega moškega ne bo zaklepala v svoje frustracije, če ga na primer želi osrečiti in ne za vsako ceno obdržati. Tako drži, da notranji psihični prostor pogojuje zunanjšega, torej stvarnega. In kot vemo, je sama arhitektura že sama po sebi simbol. Vsak naravni prostor

je tako obeležen s spomeniki naravne dediščine in kulturno preobrazbo prostora, kjer je arhitektura kot medij spoja vizije z emocijo lahko naravni generator sprememb. Arhitektura bo v prihodnosti nova retroavantgarda.

Ali je po vajinem mnenju vloga muze v umetnosti in kreiranju nečesa novega še vedno aktualna ali pa je sveto in numinozno pregnano z obličja sveta trajno?

LUCIJA MULEJ: Menim, da muze potrebujemo bolj kot kdaj prej. Muze v nas nagovarjajo večnost, a večnost ves čas stopa z roko v roki z minevanjem, kar je na primer jasno prikazal Živadinov s projekti Scipion Nasice. Muza v nas nagovarja tisto nekaj več, saj nam dovoli, da rastemo tudi ob zmotah. Nadjaz, sveti del našega obstoja, ki je možen le s poustvarjanjem kot nove kreacije, žari kot potencial in muza ga pomaga ozavestiti in prizemljiti. In prostori, ki jih oblikujejo na primer arhitekti, v nas nagovarjajo odmeve duševnosti kreatorja; zato seveda ni naključje, da smo arhitekti besed, prostor, smislov in trendov odgovorni na globljih ravneh. In tukaj je vloga muze, da v človeku nagovarja tisto najboljše, še kako pomembna. Obenem pa naj bo dovolj čista v percepciji, da v njej lahko uzremo lastne sence. Strahove, stiske in omejitve. Muza nas odreši kletke: končnosti, smrtnosti in pozabe. V nas prižge neminljivo. Zato mora biti očiščena številnih slepil ega, s čimer ji nadenemo obleko božanskosti. Seveda so vsa velika imena umetnosti iskala muze, utelešene v izjemnih moških in ženskah, saj nas izjemnost v drugem nagovori v lastni zmožnosti preseganja možnega. In izjemnost ni nikdar zaprto tradicionalna, tako kot je umetnost avantgardna in osebnosti, ki so ji predane, posebne. Zato nas navdahne le tisto, kar že po sebi utelešamo. A morda spi. Muza nas prebudi. Pogosto nič kaj nežno.

ROBERT KLUN: Življenje je moja muza, odkar se ga zavedam. Knjige, literatura, glasba, podobe, mediji, mesta, narava in naravne forme. Življenje zajemam s kar največjim obsegom na vseh področjih in v navdih so mi posebni ljudje drugačnega žara in izkustva, izjemnih strasti in sposobnosti doživljanja. Življenje je lahko zelo lepo in polno pustolovščin, in to igrivost skušam prenesti na papir, v našo arhitekturo in dizajn. In vsaka podoba in vsako mesto ima svojo energijo, ljudje, ki so tisti trenutek del te končnosti našega srečanja, pa dodajo temu trenutku svoj pečat. Ta pečat je mozaik mojih doživetij.

Kje se vidva polnita in napajata, da lahko tako plodovito ustvarjata – kakšni prostori so vama blizu?

LUCIJA MULEJ: Polnijo me srečevanja s čudovitimi, izdelanimi ljudmi, ki žarijo mojstrstvo. Lahko gre za poklic, veščine ali posebna znanja, a ta zaznava je celovit odtis osebnosti, ki nagovori. Prezence, ki je najbolj zgovorna v tišini, ni mogoče zgrešiti. Rada imam preproste, dobrosrčne ljudi, ki žarijo čistost. Seveda me polni moje delo. Osrečujejo me nova spoznanja. In umetnost predajanja tistemu, kar je večje in globlje od mene.

ROBERT KLUN: Polnim se povsem naravno, največkrat z delom, ljudmi, ki me obkrožajo, potovanji, branjem, športom. Obožujem odkrivanje sveta, kultur in ljudi. Obožujem posebne trenutke. Tisto, kar se zgodi osebno ali v ekstremnem športu, heli-skiingu na najbolj odročnih koncih sveta, zakan v belini do pasu, windsurfinju in golfu, ostaja. Ko narediš popoln swing, rotacijo, ko se zliješ z naravo ... Ko najdeš črto, ki izpopolni idejo, ki si jo kreiral v glavi. Ko ta zaživi v popolnosti, veš, da je to!

Se je s koncem velikih zgodb, ki jih je napovedal Fukujama, vrnila naša sposobnost za občudovanje vsega, kar je naravno in spevno?

LUCIJA MULEJ: Če smo skladno z razvojem civilizacije razvili svojo osebnost in žlahtnost, sigurno. Najlepše je opazovati oči veselja sočloveka, ki se lahko preda sili življenja, ki ga vodi po smereh in poteh, kot se ji zahoče. Resnični praznovanci življenja so redki. In tak praznovalec je narava, ki se neprestano razdaja. Umetnost trenutka, dotika, moč predaje in zanos pomladi so tiste črke abecede, ki šele in lahko omogočijo zapise stihov resničnega občudovanja in oboževanja živosti življenja. Če srečate takšnega praznovalca, se ga le držite, saj pozna skrivnosti večnega vrelca mladosti ...

ROBERT KLUN: Posebnost idej, ki prihajajo izpod naših projektov, imajo izhodišča v naravnih zakonitostih in v naravi sami. Želja po vključevanju naravnih materialov, subtilno občutenje le-teh in objem vseh petih čutil z arhitekturo, ki ima trajnostno sporočilo, je vodilo projektantskega in arhitekturnega biroja Magnet Design. Tudi naši dizajni in programi oblazinjenega pohištva KLUN, ki jih je ustvaril moj oče, pa tudi moja arhitektura, v največji meri sledijo zdravemu bivanju in sonaravnemu ustvarjanju. Tako da imate prav, naravno je trend.

Lepot je mnogo vrst – katera vaju privlači najbolj?

LUCIJA MULEJ: Iskrenost, čista svetloba v očeh soljudi. Klenost, integriteta in dostojanstvo. Ter vse barve strasti, ki so kultivirane v svoji nežnosti, prodornosti in tehtnosti. Rada opazujem življenje in se učim le opazovati, ne vnaprej pretakati lastna mnenja in znanja. Na ta način življenje ostaja sveže in polno čudes.

ROBERT KLUN: Trenutki z ljudmi, ki jih imam zares rad, in odkrivanje sveta. Najozja družina in vsi prijatelji in kolegi, ki me na moji poti podpirajo in vzpodbujajo, pa tudi kritično opomnijo. Samo tako lahko gradimo naslednji korak. In kot je zapisal Oscar Wilde: “Megla nekaj najlepšega, ker nikoli ne veš, kakšen bo naslednji korak.” ●